

ФОРМУВАННЯ СЛОВОВІРНОЇ СТРУКТУРИ ІМЕННИКІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ПРОЦЕСІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ЗІ СФЕРОЮ ТРУДОВОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ КІНЦЯ XVII – XX СТ.

О.М. Максимець,

*Таврійський державний агротехнологічний університет,
м. Мелітополь*

У статті визначається система словотвірних типів на позначення процесів, пов'язаних із трудовою та професійною діяльністю людини, здійснюється опис історії функціонування кожного форманта, його продуктивності, функціонально-семантичної дистрибуції.

Ключові слова: *віддієслівні іменники, дериватологія, словотвірний тип, формант, сучасна українська мова.*

ВСТУП

З-поміж значної частини лексичних одиниць у сучасній українській мові чільне місце посідає словотвірна категорія іменників зі значенням опредметненої дії. В українському мовознавстві предметом розгляду стали історія формування цих іменників, склад та продуктивність транспозиційних формантів, що беруть участь у творенні зазначених похідних, їх мотивувальна база тощо [1, с.128; 6, с. 111-113; 2, с. 103-117; 3, с. 86-95; 4, с.149-177 та ін.].

Деривати із загальним словотвірним значенням опредметненої дії утворюють систему словотвірних типів із певними частковими словотвірними значеннями. Серед них виокремлюються девербативи на позначення процесів, пов'язаних із трудовою та професійною діяльністю людини. Загалом в українському мовознавстві ще немає синтезувальної праці, у якій би аналізувалися девербативи зі згаданим значенням.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою наукової розвідки є виявлення системи відповідних словотвірних типів, здійснення опису історії функціонування кожного форманта, визначення динаміки їх продуктивності, дослідження функціонально-семантичної дистрибуції відповідних транспозиційних формантів.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Одним із складників системи іменників на позначення процесів, пов'язаних зі сферою діяльності людини є девербативи, утворені за допомогою суфікса **-нн(я)**. Такі утворення фіксуються джерелами нової української мови вже з кінця XVII – XVIII ст., наприклад: *Дорогое и золотое малеванне вигладилъ* (МатТим 1656-1771 I 418). Протягом першої половини XIX ст. паралельно зі зростанням продуктивності розгляданої словотвірної моделі збільшується й кількість відповідних утворень: *порання* (СМШ II 126), *будованье* (Б – Н 63), *компонованье* (191), *полюванье* (290),

типаньє (353), латання (К – О II 64), чакловання (III 592). Більш помітно поповнюється група дериватів зазначеного типу в другій половині XIX ст., наприклад: буркованя (Шейк 137), фарбованє (Писк 27), шеретуваннє (40), вишивання (Лев 24), гадання (25), в'язання (25), прання (72), готовання (158), бескидованьє (Голов 364), брусованьє (374), валуванє (Ж 55), гайтованє (135), оранє (152), друкованє (207), засіванє (269), клепаня (348), клеєнє (348), копанє (364), куванє (386), насолюванє (493), паханє (605), тафльованє (951), тесанє (961), ткачованє (968), тканє (968), ваксування (Тимч 28), валькування (28), прасування (75), ритування (83), шлихування (84), карбування (88).

Обстежені джерела кінця XIX – початку XX ст. продовжують реєструвати значну кількість розгляданих девербативних іменників, наприклад: віршування (ЛексФр 38), риштовання (205), читання (СлЛУкр 91), базграння (Яв 9), башлування (17), вичитання (104), кочкування (387), мєнджування (Саб 12), гальванізування (72), гравірування (81), диригування (92), колірування (149). “Русско-українській словарь” М.Уманця і А.Спілки містить близько 80 таких утворень, а “Словарь української мови” Б.Грінченка – до 100: випікання (УміСп 141), шліховання (179), клинцювання (259), штраховання (992), сукання (1002), торгування (1023), рисовання (1102), баршування (Гр I 30), білування (67), бліхування (75), буркування (112), викладання (163), гайтування (266), гарманування (271), гаптування (272), гемблювання (279), гендлювання (279), гицлювання (284), господарювання (316), грабарювання (320), дербання (368), занизування (II 72) “спосіб вишивання”, змережування (164), корчування (289), лаштування (348), мурування (456), настилування (523) “вишивання”, облатування (III 14), отіпання (75), печерування (149) “ловля раків”, побілювання (204), пічкання (189), постригання (372), пошивання (395), спрятування (IV 191), стебнування (201), танцювання (246), шеретування (492), шнуркування (507), шпарування (509), штапування (512) тощо. Поповнення розглядової лексико-словотвірної групи продовжується й у другій половині XX ст., причому значною мірою внаслідок залучення у словотвірні процеси дієслів іншомовного походження, наприклад: вигаптовування (СУМ I 371), виуджування (524), гравіювання (II 152), дресирування (412), жонглювання (544), колекціонування (IV 218), майстрування (601), римування (VII 535), терасування (X 83), фляндрування (610), фрезерування (643), фрезування (643), шпаклювання (XI 513) та ін. Аналізована дериваційна модель використовується для творення відповідних похідних і в діалектному мовленні, наприклад: ліпкання (Чаб II 256), плякання “годування ягняти” (III 131), сапованнє “полоття сапою” (Лис 190).

Девербативи із суфіксом **-нн(я)**, що позначають різні види діяльності людей мають нейтральне емоційне забарвлення,

виявляють високі функціональні можливості, що забезпечує їм активне вживання в усіх стилях української мови, наприклад: *Адже він не писав комусь про скорочення і редагування* (ЛЖкр листи XII 80), *Твір цей виставлено було, як “намак на толстые обстоятельства” і як “протискування під прапором пролетарського писання національного дурману”* (Тичина листи 12 70); *В наш час, коли відбувається перебудова викладання в середній школі, вчитель повинен бути обізнаний з такими конструкціями, щоб дати відповіді про них найдопитливішим учням* (УМЛШ 1995 4 20); *А ще колись на знатнім полюванні лось гордо йшов на засідку грудьми* (Лютій 92). В окреслених утвореннях інколи фіксується вже цілком сформоване предметне значення, наприклад: *При розборі тодішніх писань я зможу виказати не одну хорошу та цікаву прояву* (ІФр XVI 36), *Тут – по Шевченковому виданню попрацюю в інституті, - а тоді побачу* (Тичина Листи 12 182)

З першої половини XIX ст. в обстежених джерелах фіксуються поодинокі іменники на позначення процесів, пов'язаних із трудовою та професійною діяльністю людини, що творяться за допомогою суфікса -інн(я), наприклад: *гоїнне “лікування”* (Писк 31), *гоління* (Лев 6), *буріння* (138), *волочине* (Ж 119), *коптіне* (365), *лагодіне* (395), *скубіне* (880), *ворожіння* (Тимч 73) тощо.

За нашими спостереженнями, на початку XX ст. кількість дериватів цієї групи поступово зростає. Появу відповідних новотворів засвідчує “Русско-украинский словарь” М.Уманця і А.Спілки, наприклад: *біління* (УміСп 129), *щепління* (360) “колірування”, *корчіння* (372), *красіння* (380), *крутіння* (387), *ліління* (417), *метіння* (435), *мостіння* (448) “бурковання (камінем)”, *миління* (452), *місіння* (454), *наводіння* (465), *печіння* (655), *меління* (720), *городіння* (858), *свердління* (914), *соління* (965), *сушіння* (1002), *творіння* (1012), *точіння* (1025), *удіння* (1050), *чистіння* (1105). Значна кількість таких утворень фіксується в “Словнику української мови” за ред. Б.Грінченка, наприклад: *варіння* (Гр I 127), *в'язіння* (261), *громадіння* (329), *кадіння* (II 207), *кошіння* (296), *куріння* (331), *лупління* (382), *молотіння* (448), *плетіння* (III 194), *прядіння* (494), *робіння* (IV 20), *родіння* (28), *садіння* (95), *скромадіння* (144), *стеління* (202) тощо. Внаслідок зростання продуктивності дериваційної моделі ДО + інн(я) триває активне поповнення дериватів цієї лексико-словотвірної групи у другій половині XX ст. Так, “Словник української мови” містить до 70 таких утворень, чимало з яких фіксується вперше, наприклад: *гостріння* (СУМ II 145), *дробіння* (420), *жаріння* (510), *квасіння* (IV 131), *коління* (224), *колотіння* (235), *косіння* (305), *кропіння* (366), *луціння* (561), *пасіння* (VI 86), *потрошіння* (VII 427), *руління* (VIII 207), *тельбушіння* (X 66), *терebіння* (84), *товчіння* (169), *толочіння* (181), *торосіння* (207), *тушіння* (331), *цідіння* (XI 226) та ін. Похідні зазначеного типу реєструються дослідниками і в регіональному мовленні: *біління* (Глух 26) “процес відбілювання льону”, *гладіння* (51) “прасування” тощо.

Розглядані деривати вживаються головним чином у розмовному та художньо-белетричному стилях, зрідка – в епістолярному, публіцистичному, наприклад: *В підситку, там, де я втикаю ножиці, вже й дірочки поробилися від того ворожіння, і обичайка накололась* (Тют I 73); *Після сніданку, вмивання і гоління Совинський потинявся по апартаментах* (Загр 146) та ін.

До дериватів на позначення процесів, пов'язаних із трудовою та професійною діяльністю людей, належать також іменники, які творяться від дієслів за допомогою суфікса **-к(а)**.

Обстежені джерела нової української мови фіксують зазначені утворення вже з кінця XVII – поч. XVIII ст.: *Онъ то поспалъ на выѣдки «розвідування», що ся тутъ днетъ* (МатТим I 132 1656 - 1771); *На витечку ... вієжати* (МатТим I 158 1656 - 1771) “вилазка”; *под заставу пахатного поля оранки на четьрх упруги...* (ДДГ 136 1780); *в постройке его велможности дому* (ДДГ 1751 74). Протягом XIX ст. спостерігається тенденція до збільшення похідних розгляданого типу: *балотировка* (К-О I 15), *вийомка* (133) “обшук з вилученням незаконно прихованих речей”, *переліка* (II 400) “перераховування осіб”, *поставка* “постачання” (618), *розплатка* (III 146) “дія за зн. розплатитися”, *скубка* (247) “смикання за волосся, вуха і т. ін., як кара”, *бавка* (Ж 8), *висадка* (85), *висівка* (86), *вислідка* (87), *витравка* (90), *потравка* (723), *проривка* (776), *стрижка* (927), *вишиванка* (Аф 348) “вишивання”. Лексикографічні праці кінця XIX – початку XX ст. засвідчують подальше поповнення цієї групи похідних. Так, “Русско-українській словарь” М. Уманця і А. Спілки містить 27, а “Словарь української мови” за ред. Б. Грінченка - 34 таких утворення, з яких відповідно 16 та 22 в обстежених джерелах попередніх періодів не фіксувалися, наприклад: *вибірка* (Ум і Сп 129), *виробка* (133), *вирубка* (144), *доставка* (213), *бранка* (461) “набір”, *сушка* (587), *перев'язка* (632), *пересилка* (649), *рубанка* (897), *промивка* (822), *пилянка* (879), *вимочка* (949), *палка* (963) “спалювання”, *сіянка* (1009), *топка* (1022), *атака* (Гр I 11), *бавка* (16) “розвага”, *вичинка* (199), *віянка* (243) “просіювання хліба”, *даванка* (353), *добуванка* (400) “добування”, *ігранка* (II 195), *копанка* (280), *купанка* (326), *лежанка* (352) “лежання”, *мазанка* (396) “мазання”, *обробка* (III 25), *отопка* (76), *заготовка* (89), *перебірка* (109), *перевірка* (112), *переділка* (116), *поливанка* (282), *приготовка* (413), *розвідка* (IV 35), *розрізка* (55), *рубанка* (84).

У зв'язку з розвитком ділової та виробничо-професійної сфери суттєво зростає й кількість дериватів згаданого словотвірного типу. Так, “Словник української мови” в 11 томах містить уже близько 155 таких іменників, наприклад: *варка* (СУМ I 293), *випічка* (453), *засолка* (III 323), *ліпка* (IV 520), *надписка* (V 75), *наклейка* (105), *насадка* (182), *паніровка* (VI 46), *перемірка* (227), *пересадка* (271), *пкіровка* (533), *поливка* (VII 67), *пробілка* (VIII 120), *прополка* (259), *проривка* (267), *розкопка* (708), *розливка* (726), *розминка* (741), *штриховка* (XI 545) тощо. Чимало дериватів згаданого типу функціонує й у діалектах української мови, наприклад: *варінка* (Чаб I 129) “готування страви”, *волочинка*

(194) “волочіння”, *забутовка* (II 10) “початок будівництва нової хати”, *застройка* (75), *мазка* (268) “мазання”, *полінка* (III 177) “поління”, *сапанка* (IV 55), *дижурка* (Он I 214) “чергування”, *запашка* (Лис 79), *отбелка* (Глух 154), *рубанка* (Гриц 334) “рубання”.

Утворення на позначення процесів, пов’язаних із трудовою та професійною діяльністю людей, обслуговують майже всі функціональні стилі української мови, наприклад: *Виявлено, що штучно розведені на чорноземі ліси, швидко старіють, погано поновлюються після вирубки* (Зоря 1925 жовтень 19); *Раніше це була однозначна форма підготовки фахівців для державної економіки та інших сфер діяльності* (Там само №10 2000 4).

Досить представницьким є лексико-словотвірний тип девербативів із суфіксом **-ств(о)** на позначення дій, пов’язаних із певним видом трудової та професійної діяльності особи, ремеслом. Особливість цих похідних полягає в тому, що вони базуються на предикатах – дієсловах, що є одиницями мови, а не мовлення через свій штучний характер, пор.: *вівчарствувати, директорствувати, оленярствувати* і тощо. Такого типу дієслова є результатом попередніх дериваційних процесів, пор.: *вівчар – вівчарствувати, директор – директорствувати, оленяр – оленярствувати* і т.п. [2, с. 106].

Дані обстежених джерел кінця XIX – початку XX ст. свідчать про високу продуктивність відповідної ЛСГ: *бондарство* (Гр I 86), *гончарство* (309), *знахарство* (II 171), *ковальство* (260), *лимарство* (359), *лицарство* (365), *попівство* (III 328), *рибальство* (IV 14), *римарство* (16), *столярство* (209), *теслярство* (259), *шинкарство* (495). Кілька новотворів виявлено в обстежених пам’ятках української мови першої половини XX ст., як-от: *лекторство* (Ж II 438), *пекарство* (III 237), *учительство* (VI 262), *чинтарство* (VI 432), *чоботарство* (442), *шинкарство* (491). У другій половині XX ст. кількість аналізованих іменників стрімко зростає. Так, “Словник української мови” в 11 томах фіксує 52 девербативи, 32 з яких реєструються вперше, наприклад: *вівчарство* (СУМ I 551), *директорство* (II 282), *друкарство* (426), *жонглерство* (544), *інженерство* (IV 29), *інспекторство* (33), *килимарство* (149), *колекціонерство* (218), *конярство* (411), *куркульство* (411), *куховарство* (421), *лідерство* (509), *маклерство* (603), *місіонерство* (748), *оленярство* (V 688), *редакторство* (VIII 482), *репетиторство* (509), *рицарство* (546), *секретарство* (IX 113), *смолярство* (416), *токарство* (X 178), *учнівство* (538), *фермерство* (578), *шоферство* (XI 518), *штукарство* (547), *юнкерство* (614) тощо.

Суфікс **-ств-** характеризується високим ступенем функціональної активності, широким вжитком, що дає підстави віднести його до ядра конститuentів поля [2, с.106]. Зазначені утворення обслуговують майже всі функціональні стилі української мови, крім наукового.

Порівняно із семантично та функціонально співвідносними девербативами на **-нн(я)** похідні розгляданого типу є не лише

виразниками опредметненої дії – формант **-ств(о)** виконує й роль кваліфікатора, актуалізуючи значення сукупності дій.

У новій українській мові спостерігається і зростання кількості іменників із суфіксом **-л(я)**, що утворюються від перехідних дієслів і є назвами діяльності людей у різних сферах. В обстежених джерелах XVIII ст. маємо поодинокі утворення зазначеного лексико-словотвірного типу, наприклад: *Не через злото куплею, а ни через инші жадніе дворовіе фавори того гонору и шляхетства доступим* (391). Протягом XIX ст. коло їх дещо розширюється, наприклад: *годівля* (Лев 130), *пошівля* (Ж 730) “пошиття”, *торгівля* (ЛексФр 237). Кілька новотворів маємо в першій половині XX ст., наприклад: *будівля* (Гр I 106) “будування”, *збудівля* (II 19), *відгодівля* (К I 223). Продовжує зростати кількість таких девербативів і в другій половині XX ст. Так, “Словник української мови” в 11 томах фіксує 13 відповідних утворень, 5 з яких в обстежених джерелах попереднього періоду не зафіксовано, наприклад: *закупівля* (К II 64), *заготівля* (СУМ III 89), *підгодівля* (VI 415), *перегодівля* (153)

Зазначені деривати вживаються в уснорозмовному мовленні, мові художньої літератури та публіцистичному стилі, наприклад: *Батьки, з пракореня українці, були малоземельними селянами, на прожиток підробляли торгівлею, наймитували* (Слово і час 1998 №4-5 77) тощо.

В українській мові трапляються поодинокі утворення на позначення процесів, пов’язаних зі сферою діяльності людини із суфіксом **-иц(я)**, наприклад: *торговиця* (УміСп 364) “комерція”, пор. *торговиця* (СУМ X 202) “торгівля”, *збіраниця* (Гр II 125) “збирання”, *наймиця* (491) “наймання на роботу”.

В обстежених джерелах нової української мови маємо кілька іменників із зазначеним словотвірним значенням, які продукуються за допомогою суфікса **-ур(а)**, наприклад: *інспектура* (К II 290), *режисура* (V 31) та ін. Кількість дериватів цього непродуктивного типу обмежена. Вони є полімотивованими, співвідносячись одночасно з твірними дієсловами на **-ува-ти**, **-ирува-ти/ірува-ти** та з віддієслівними назвами осіб із суфіксами **-ор**, **-ер**, **-тор** [5, с. 75].

ВИСНОВКИ

Таким чином, до віддієслівних утворень на позначення процесів, пов’язаних зі сферою трудової та професійної діяльності людини, належать іменники із суфіксами **-к(а)**, **-нн(я)**, **-інн(я)**, **-ств(о)**, **-л(я)**, **-иц(я)**, **-ур(а)**.

Основний склад цих девербативів утворюють іменники із суфіксом **-нн(я)**, **-к(а)**, кількість яких послідовно зростає протягом усіх періодів розвитку нової української мови (*викладання, гайтування, гаптування, гендлювання, господарювання; вирубка, ліпка, поливка, починка, прополка*). Вони вживаються практично в усіх стилях.

Протягом XIX – XX ст. сформувалася значна група дериватів з формантами **-інн(я)** (*косіння, молотіння, прядіння*). За нашими даними, такі утворення переважно вживаються в уснорозмовному

мовленні, мові художніх творів, зрідка – в епістолярному, публіцистичному стилях.

Упродовж другої половини ХІХ – початку ХХ ст. регулярно творяться іменники зі згаданим значенням суфікс **-ств(о)** (*бондарство, гончарство, ковальство, лимарство, рибальство*). Протягом другої половини ХХ ст. продуктивність цього форманта значно зростає (*директорство, друкарство, редакторство, токарство*).

У писемних пам'ятках нової української мови засвідчуються окремі утворення із суфіксом **-л(я)** (*будівля (будування), відгодівля, заготівля*). Семантично співвідносячись із однокореневими девербативами на **-нн(я)**, віддієслівні іменники з суфіксом **-л(я)** відрізняються від них сферою вживання: на противагу стилістично універсальним похідним на **-нн(я)** розглядані деривати належать переважно до розмовної лексики.

Окремі деривати вказаного семантичного типу в новій українській мові дав суфікс **-иц(я)** (*збираниця, торговиця*). Такі утворення виявляють функціональну співвіднесеність із віддієслівними іменниками на **-нн(я)**, проте мають досить низький рівень конкурентоспроможності внаслідок стилістичної обмеженості (належать до розмовного стилю), а також семантичних зрушень у бік предметності частини відповідних похідних.

У текстах другої половини ХХ ст. зрідка фіксуються іменники на позначення процесів, пов'язаних зі сферою трудової та професійної діяльності людини, з формантом іншомовного походження **-ур(а)** (*інспектура, редактура*).

ФОРМИРОВАНИЕ СЛОВООБРАЗУЮЩЕЙ СТРУКТУРЫ ИМЕН СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ ДЛЯ ОБОЗНАЧЕНИЯ ПРОЦЕССОВ, СВЯЗАННЫХ С ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ И ТРУДОВОЙ СФЕРОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЧЕЛОВЕКА В НОВОМ УКРАИНСКОМ ЯЗЫКЕ КОНЦА XVII-XX СТ.

Максимец О.Н.

В современном украинском языке среди существительных со значением отвлеченного процессуального признака четко выделяется группа существительных со значением процессов, связанных с профессиональной и трудовой сферой деятельности людей. Статья посвящена исследованию истории становления и развития таких словообразовательных типов.

Ключевые слова: *отглагольные существительные, словообразование, словообразовательный тип, суффикс, современный украинский язык.*

THE FORMING OF WORD BUILDING STRUCTURE OF SUBJECTS WITH DESIGNATE PROCESSES CONNECTED WITH PROFESSIONAL AND WORKING ACTIVITY OF A MAN

Maximets O.N.

In a modern Ukrainian language among the nouns with general word-building meaning "verbal-nouns" there is a group of such nouns which designate processes connected with professional and working activity of a man. Suffixless – "-нн(я)", "-инн(я)", "-л(я)", "-к(а)", "-иц(я)", "-ств(о)", "-ур(а)" belong to such formations in Ukrainian language. History of establishment and development of these lexical and word-building types is the subject of our investigation.

Key words: *verbal nouns, derivatology, meaning of process, mechanism of forming.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бевзенко С. П. Історична морфологія української мови: Нариси із словозміни та словотвору. – Ужгород: Закарпат. вид-во, 1960. – 416 с.
2. Безпояско О. К., Городенська К. Г. Морфеміка української мови. – К.: Наукова думка, 1987. – С.103-117.
3. Білоусенко П. І. Нульсуфіксальне творення віддієслівних іменників у давньоруській мові // Вісник Київського ун-ту, 1992. №8. – С. 86-95.
4. Олексенко В. М. Словотвірні категорії суфіксальних іменників: монографія / В.М. Олексенко. – Херсон: Айлант, 2001. – 240 с.
5. Словотвір сучасної української літературної мови. – К.: Наукова думка, 1979. – 405 с.
6. Токар В. П. Словотвірні типи іменників на означення дії у сучасній українській мові // Тезиси докладов и сообщений научной конференции преподавателей гуманитарных факультетов Донецкого ун-та. - Из-во Хар. ун-та, 1967. – 142 с.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ ДЖЕРЕЛ

- Аф Афанасьєв (Чужбинський) А.С. Словарь молорусскаго нарѣчя // Собрание сочинений / под ред. П.В.Бикова. – С.Петербург, 1892. – Т.9. – 464 с.
- Б-Н Білецький-Носенко П. Словник української мови / підготував до видання В.В.Німчук. – К.: Наукова думка, 1966. – 424с.
- Глух Словник українських східнослов'янських говірок / К. Глуховцева, В. Леснова, І. Ніколаєнко, Т. Терновська, В. Упеченко. – Луганськ, 2000.
- Голов Головацький Я.Ф. Словник української мови // Науковий збірник музею української культури у Свиднику. - 1982. – №10. – С.311- 612.
- Гр Словарь української мови: в 4 т. / Зібран. ред. журн. “Києв. старина”; упорядкував, з дод. власн. матеріалу, Б. Грінченко. – К., 1907-1909.
- Гриц Словник говірки села Бродина у кн. Гуцульські говірки / ред. колегія: Я. Загревська, П. Гриценко, І. Сабадош, Л. Полюга. – Львів, 2000.
- ДДГ Ділова документація Гетьманщини XVIII ст – К.: Наукова думка, 1993. – 392с.
- Ж Малорусско-немецкий словарь: в 2т. – Львів, 1886. – 1117 с.
- Загр Загребельний Павло. Брухт. – Харків: Фоліо, 2003. – 399 с.
- Зоря Літературно-науковий та політично-громадський ілюстрований журнал. – Дніпропетровськ, 1925-1930.
- ІФр І.Франко. Твори: у 20 т. – К.: Держвидав, 1950 – 1956.
- К Українсько-російський словник: у 6 т. / за заг. ред. І. Кириченка. – К.: Наукова думка, 1953-1963.
- К-О Словник мови творів Г.Квітки-Основ'яненка: у 3 т. – Харків, 1978 - 1979.
- Лев Опытъ русско-украинского Словаря / составил Мих. Левченко. – Київъ, 1879. – 190 с .
- ЛексФр Лексика поетичних творів Івана Франка: меточні вказівки з розвитку лексики / укладачі: І.І.Ковалик, І.Й.Ощипко, Л.І.Полюга. – Львів: ЛГУ, 1990. – 264с.
- ЛУкр Леся Українка.Твори: у 12 т. – К.: Наукова думка, 1979.
- Лютій Григорій Лютій. Вибране. - Запоріжжя: Хортиця, 1999. – 568 с.
- МатТим Тимченко Є. Матеріали до словника писемної та книжної української мови XV-XVIII ст.; підготували до видання В.В. Німчук та І.І. Лиса: в 2 т. – Київ – Нью-Йорк, 2003.
- Он Онишкевич М.Й. Словник бойківських говірок: у 2 ч. – К.: Наукова думка, 1984. – 495 с.
- Писк Словникъ: Живої народнеї, пісьменної і актової мови руськихъ югівчанъ Російської і Австрійсько-Вендерської цесарії / составил Фортунатъ Пискуновъ. – Київъ, 1882. – 310 с.
- Саб Сабалдир Григор. Практичний російсько-український словник. – К.: Видавниче товариство “Час”, 1926.
- СлЛУкр Бойко М.Ф. Словопоказчик драматичних творів Лесі Українки. – К.: Наукова думка, 1985. – 94 с.
- СМШ Словник мови Шевченка. – К.: Наукова думка, 1964.
- СУМ Словник української мови: в 11 т. – К.: Наукова думка, 1970-1980.
- Тичина Тичина П. Твори: у 12 т. – К.: Наукова думка, 1990.
- Тют Григір Тютюнник. Твори: у 2 т. – К.: Молодь, 1985.
- Ум і Сп Уманець М., Спилка А. Русско-украинский словарь. – Берлін, 1924. –1149 с
- УМЛШ Українська мова і література в школі. Науково-методичний журнал Міністерства освіти УРСР. – 1970-1990.
- Чаб Чабаненко В.А. Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини: у 4 т. – Запоріжжя, 1992.
- Шейк Опытъ южнорусскаго словаря. – К., 1861.
- Яв Яворницький Д.І. Словник української мови. – Катеринослав: Слово, 1920.- Т.1. – 412с.

Надійшла до редакції 11 жовтня 2010 р.